

Jelica Minić: Status kandidata u 2011. realan

Objavljeno : 12.01.2011. | Ažurirano : 13.01.2011.

Jelica Minić, zamenica generalnog sekretara Saveta za regionalnu saradnju

Razgovarale Maja Poznatov i Smiljana Vukojičić

Nije nerealno očekivati da Srbija u 2011. dobije status kandidata za članstvo u EU. Haški tribunal ostaje preduslov za to, a pritisci oko Haga i Kosova će nastaviti da se smanjuju i pojačavaju i u ovoj godini. Rešavanje pitanja između Beograda i Prištine je u interesu obe strane, a za uspeh je neophodna međunarodna podrška. Srbija treba više da se angažuje na ostvarivanju regionalne saradnje.

Koliko je realno da Srbija dobije status kandidata u 2011?

Mislim da nije nerealno očekivanje. Naravno, poznat je uslov Haški tribunal, ali očigledno je pomak učinjen u nekim drugim oblastima poput Kosova koje su se pojavljivale kao uslovi, ako ne eksplicitno onda implicitno, tako da će verovatno i jedan od preduslova koje treba savladati tokom ove godine biti saradnja s Haškim tribunalom. Ali, nakon odobravanja statusa kandidata Crnoj Gori, imajući u vidu da su i Albanija i Srbija aplicirale za status kandidata, ja ne vidim neke prevelike barijere da i Srbija dobije status kandidata, pogotovo što se u Evropskoj komisiji uveliko odvijaju neke pripreme za period nakon dobijanja kandidature. Ukoliko i Albanija u paketu sa Srbijom dobije status kandidata, to bi značilo da su, izuzev BiH, gotovo sve zemlje Zapadnog Balkana kandidati što otvara i nove linije finansijske pomoći EU u okviru Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA)... Drugo, najavljeno je da će se u okviru Instrumenta za pretpristupnu pomoć u narednom periodu primenjivati sektorski pristup. Od zemalja se očekuje da definišu sektorske strategije.

Pomenuli ste i Haški tribunal kao uslov za članstvo. Da li mislite da postoji šansa da Savet ministara EU odobri status kandidata i bez hapšenja Mladića i Hadžića?

Postoji jedno odmeravanje količine pritiska. U vreme kada je ubijen predsednik (vlade Srbije Zoran) Đinđić količina pritiska i očekivanja je bila prevelika, na svim frontovima u isto vreme. Mislim da je ovo fino podešavanje. Bio je strašan pritisak na Srbiju oko Kosova, taj problem je prevaziđen. Da bi taj problem bio lakše prevaziđen, pojačana je poluga evropske integracije i omogućeno je apliciranje Srbije za kandidaturu, čime su na neki način data krila Srbiji. Pritisci oko Haga i Kosova počinju da se u nekim sekvencama povećavaju ili ublažavaju i mislim da će taj proces trajati čitave godine. Naravno, zavisi od toga koliko i partneri Evropske unije u Srbiji budu u tom procesu vešti. Dakle, postoji efikasnost administracije, Haški tribunal, Kosovo,

odnosi sa susedima - nekoliko pitanja oko kojih će se stalno povećavati ili smanjivati pritisci. Srbija u tom operativnom prostoru mora da funkcioniše i da pokaže kapacitet da svim tim problemima uspešno vlada.

Da li mislite da danas postoji prostor za suštinski dijalog Srbije i Kosova, kojim bi se zaista rešila neka konkretna pitanja, poput života ljudi, kretanja, carina?

Svi akteri su izrazili spremnost da se taj dijalog pokrene, da se postojeći tokovi odvijaju na transparentan i regulisan način... Bavila sam se trgovinom između Srbije i Kosova 2006. i 2007. Veliki deo te trgovine nije bio registrovan. Statistike koje su se tada mogle dobiti od UNMIK-a i u Srbiji su se veoma razilazile. To nije interes Srbije ni kosovskih vlasti. Reč je o regulisanju svih tih oblasti, od penzijskog osiguranja, različitih potraživanja, vlasničkih pitanja, transporta, energetike, obrazovanja, kretanja ljudi, dokumenata, korišćenja raznih fondova koji bi se mogli dobijati za razne projekte, a sada su blokirani. To su sve pitanja gde postoji objektivan interes. Energetika je takođe važan domen gde postoji zajednički interes. Sve to može olakšati život i unaprediti razvoj određenih sektora i u Srbiji i na Kosovu ukoliko se bude radilo na usaglašen način uz uvažavanje da postoje ozbiljni problemi zbog svega što se dešavalo i da će morati da se radi uz puno obzira, vrlo pažljivo i uz veliku međunarodnu podršku. Podrška bilo kom aranžmanu koji se postigne morala bi biti suštinska.

U kojim oblastima će Srbija morati najviše da radi da bi se usaglasila sa standardima EU?

Poruke iz Brisela su vrlo eksplicitne. Vladavina prava, efikasnost pravosudnih organa i institucija uopšte je poruka koja je upućena manje-više svim zemljama regiona, što podrazumeva borbu protiv korupcije, efikasnost službi unutrašnjih poslova i borbu protiv organizovanog kriminala. Dakle, taj jedan paket je jedna od vema važnih pretpostavki za dalje napredovanje i tu ima već vidljivih rezultata posebno u radu policijskih službi u čitavom regionu. Međutim, jedna od velikih kočnica je nedovoljna efikasnost pravosudnih organa; to je važno i za biznis i za kvalitet života građana i za generalnu efikasnost institucija. Naravno ima i drugih tema koje su pomenute u strategiji proširenja koja je u novembru objavljena u Briselu. Region se poziva, pa i Srbija, da prati ne samo najkonkretnije probleme i prilagođavanja u domenu proširenja nego da sledi i viziju Evrope, a to je (Strategija) Evropa 2020, desetogodišnja vizija koja produžava Lisabonsku agendu - to je društvo zasnovano na znanju i inovacijama, društvo koje će razvijati tzv. zelenu ekonomiju koja će štedeti energiju i biti konkuretna.

Kako da to Srbija ostvari, ako zaostaje i u EU standardima?

Nekada se mogu preskakati koraci u nekom dugom evolutivnom procesu. Zemlje koje kasnije stupaju na scenu mogu na poukama koje dobijaju od drugih da taj proces ubrzavaju preskačući neke od sekvenci ili ubrzavajući razvoj u nekim vremenskim deonicama. To se očekuje i od čitavog regiona - ne da ide onim sporim evolutivnim putem koji su svi ostali prošli. U tom smislu

su izazovi mnogo veći. Svaki novi talas zemalja se nalazi pred većim paketom izazova, zemalja koje imaju ambiciju da se integrišu u EU. Važna tema je i uključivanje u društvo teritorijalno zaostalih zajednica i marginalizovanih socijalnih grupa. Očekuje se i da nivo zaposlenosti bude mnogo veći. Dakle, Srbija mora definisati i socijalnu agendu. Tu je naravno i infrastruktura, koja treba da se razvija bez ugrožavanja prirodne sredine, uz jedan integrisani pristup, tako da se svi segmenti infrastrukture simultano razvijaju, i da jedan segment ne ugrožava ostale. To su vrlo zahtevni procesi ali o tome treba voditi debatu.

Vrlo je dobro da je grupa eksperata izašla sa vizijom Srbije nakon krize, (Strategija za razvoj) Srbija 2020. Naravno, to ne mora biti savršeno ali je važno da se otvori i društvena i politička debata na tu temu, da konačno počnemo da se takmičimo oko toga kako vidimo budućnost a ne oko toga kako interpretiramo prošlost. To je dobra naznaka za ozdravljenje društva. Dakle, nova vizija je jedan od glavnih izazova za Srbiju.

Da li mislite da Srbija dovoljno čini u suzbijanju korupcije, reformi pravosuđa i borbi protiv organizovanog kriminala? Vidimo da Rumunija i Bugarska, iako su pristupile EU, i dalje nailaze na te probleme.

To su društva koja se nalaze u sličnoj fazi bez obzira što su Rumunija i Bugarska postale članice EU. One imaju dosta problema koje su slični našim i nije čudo da postoje brojni projekti regionalnog karaktera u kojima pored zemalja Zapadnog Balkana učestvuju i Rumunija i Bugarska. Naravno, to je jedna od ključnih oblasti u kojoj će morati da se napravi veliki pomak i, kao što se može videti po zbivanjima u širem regionu da se otvara veliki broj korupcionaških afera u kojima su akteri na vrlo visokom političkom nivou, to će biti, ja mislim, jedna od tema gde ni Srbija neće biti zaobiđena. To je, kako novinari kažu, "velika čistka" u regionu i imajući u vidu da se to eksplicitno i pominje kao problem u svim zemljama Zapadnog Balkana, uključujući Srbiju, da se tu očekuje mnogo veći angažman i administracije i političkih aktera, pa i samih građana.

Koji su sada najveći problemi u regionalnoj saradnji i da li danas prednjači ekonomska ili politička saradnja?

Politička saradnja je dugo zaostajala za brojnim procesima koji su se već odvijali u oblastima ekonomije, obrazovanja, nauke, policijske saradnje. Politička saradnja je na neki način bila kočnica svih ostalih normalnih procesa koji su u regionu počeli da odvijaju. Došlo je do velikog pomaka u 2010. tako da je taj jaz koji je postojao između ekonomske i političke saradnje, kao i saradnje u nizu drugih oblasti, smanjen.

Kako ocenjujete razvoj odnosa između Srbije i Bosne i Hercegovine?

Bilo bi dobro da Srbija sarađuje sa Bosnom i Hercegovinom u celini, da ta saradnja ne bude isključivo fokusirana na entitet Republiku Srpsku. Pretpostavka je da će nakon izbora u Bosni i Hercegovini doći do relaksiranije atmosfere na sceni same Bosne i Hercegovine, što će omogućiti intenzivnije povezivanje sa partnerima u celoj Bosni i Hercegovini. Bosna i Hercegovina je vrlo važan ekonomski partner Srbije, kao i Srbija za BiH. Vrlo je važno da se ta saradnja podigne na viši nivo. Zahvaljujući sporazumu CEFTA i Investicionom komitetu u Jugoistočnoj Evropi otvara se mogućnost da se unapredi industrijska saradnja u regionu, da to ne bude samo razmena poljoprivrednih i primarnih proizvoda i nekih poluproizvoda, već intraindustrijska saradnja. Naime, da se pojavljuju zajednički proizvodi regiona, gde industrijski kapaciteti u određenim zemljama obezbeđuju deo proizvodnog procesa. To omogućava dijagonalnu akumulaciju porekla, uključujemo se u isti proces kao i EU i imaćemo regionalne proizvode.

Važno je da (...) obezbeđujemo i neke finije proizvode i procese, a ne samo bazične. Za to je potrebno imati odgovarajući radnu snagu koja je kvalifikovana, obrazovana i prati tražnju na tržištu radne snage. Kažemo da imamo dobro obrazovanu, jeftinu radnu snagu. To je samo relativno tačno jer postoje veliki jazovi na tržištu radne snage. Postoji hiperprodukcija u nekim segmentima i kompletan nedostatak u drugim. To će morati da se pegla i na regionalnom nivou i na nivou Srbije. Perspektiva je veće otvaranje tržišta radne snage u čitavom regionu. Crna Gora svake godine oglašava da traži radnike u turizmu, inženjere, kvalifikovane radnike koji su joj potrebni. Kad to postane masovna pojava u regionu, jazovi će se lakše prekriti, a kvalifikovana snaga će lakše dobijati posao. S druge strane, u obrazovanju te radne snage biće odgovarajućih programa koji će dugoročno pratiti zahteve tržišta radne snage. To je vrlo važna pretpostavka i za ozbiljnije strane investicije, jer stranim investitorima je potrebna odgovarajuća kvalifikovana radna snaga, ne bilo koja.

Da li postoji opasnost da zemlje regiona koče jedna drugu u evropskim integracijama, kao što je bio slučaj Hrvatske i Slovenije, Makedonije i Grčke, što još nije rešeno?

To će mnogo zavisi od toga koliko će se životni procesi i ekonomska integracija odvijati. Kada se to dešava, stvaraju se interesne grupe koje brane projekte u kojima učestvuju. Naravno da će izvoznici u region biti zainteresovani za to da se izvoz nastavi, da se onemogućiti da neki eventualni politički problemi nanese štetu ekonomskim akterima u Srbiji ili obrnuto. Ti procesi se ne ostvaruju preko noći. Imamo monopoliste koji nisu zainteresovani za saradnju, spremni su čak i da iskorišćavaju eventualne političke probleme koji ih štite zatvarajući tržište. Prevaga konkretnih interesa je veoma bitna da bi se transponovala na politički nivo.

Pored toga, zemlje regiona se nalaze pred velikim izazovom da se pripreme za korišćenje novih vidova saradnje sa EU i novih linija pomoći EU. Cilj Srbije bi trebalo da bude da što bolje iskoristi evropske fondove. To je bio ozbiljan problem za sve nove članice u talasima proširenja 2004. i 2007. i pre i nakon pristupanja. Ukoliko se interesovanje konkretnih društvenih,

ekonomskih i političkih aktera bude fokusiralo na to, biće lakše rešavati bilateralna pitanja među zemljama Zapadnog Balkana.

Srbija je po oceni Brisela ostvarila napredak u izgradnji dobrosusedskih odnosa, šta bi sada Beograd trebalo da preduzme u cilju daljeg jačanja i razvijanja tih odnosa?

Hrvatska se deklarativno previše ne izjašnjava u korist regionalne saradnje, ali na praktičnom planu veoma mnogo na tome radi. Šest veoma važnih institucija i sedišta regionalnih inicijativa nalaze se u Hrvatskoj, četiri u BiH, četiri u Makedoniji. Srbija zapravo pomalo zaostaje u tom konkretnom manifestovanju volje da operativno podrži regionalnu saradnju. U Srbiji se nalazi Transportna opservatorija za Jugoistočnu Evropu, nije izvesno da li će ostati u Srbiji, kao i jedan centar za kontrolu malog naoružanja. Srbija je nedavno preuzela obavezu da bude domaćin jedne važne regionalne inicijative za reformu obrazovanja u Jugoistočnoj Evropi. Bilo bi jako dobro da Srbija pokaže kapacitet da pruži punu podršku toj inicijativi za koju su zemlje regiona zainteresovane. To su izazovi koji danas stoje pred Srbijom - prevesti regionalnu saradnju od jedne deklarativne, pozitivne priče na vrlo konkretan nivo.

Kojim aktivnostima Saveta ste posebno zadovoljni?

Veliki pomak učinili smo u koordinaciji saradnje preko velikog broja regionalnih inicijativa. Uradili smo mapiranje regionalnih inicijativa i došli smo do podatka da u regionu deluje već više od 50 regionalnih inicijativa, od radne grupe koja se bavi ruralnim razvojem, izvanredne mreže za saradnju u oblasti javnog zdravlja Jugoistočne Evrope koja je dobila podršku Svetske zdravstvene organizacije, mreže u domenu obrazovanja, ljudskih resursa, infrastrukture, trgovine kao što je CEFTA sa kojom tesno sarađujemo. Pokušavamo da pomognemo tim inicijativama, učinimo uspešnijim, vidljivijim, omogućimo pristup fondovima, ali i da ih koordiniramo, smanjimo dupliranje. Nije postojala svest o mnoštvu inicijativa ni kod donatora.